Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · “Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnologik tarmoqlardagi o‘rni” mavzus...

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami *Andijan 2023 yil 10-noyabr*

PARRANDANCHILIK KORXONASINING MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHNI OPTIMALLASHTIRISHNI DINAMIK MODELI

Sarimsaqov Dilshodbek Xamidovich Andijon mashinasozlik instituti “Iqtisodiyotda Axborot texnologiyalari” yo‘nalish 2 kurs talabasi

Parrandachilik bundan 4 ming yil muqaddam dastlab tovuqlar xonakilashtirilgan Hindistonda paydo bo‘lgan va keyinchalik boshqa mamlakatlarga asta-sekin tarqalgan. Keyinchalik parrandalarning boshqa turlari ham xonakilashtirilgan. XVIII - XIX asrlarda Yevropa, Osiyova Amerikada uy parrandalarining ko‘pdan-ko‘p zotlari yaratildi. Parrandachilik korxonasi va uning ishlab chiqarish sexlari uchun rejalashtirilgan davrda (oyda) mahsulot ishlab chiqarish hajmlarini taqsimlashni optimal rejalashtirish muammosi va vaqt oralig'i (oyningishkunlari) bo'yicha asosiy mahsulotlarni ishlab chiqarishning ritmiklik koeffitsientlari ko'rib chiqiladi.

Parrandachilik– bu qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini etishtirishni asosiy tarmoqlaridan biridir. Parrandachilikning asosiy mahsuloti-oziq-ovqatga ishlatiladigan tuxum va go‘shtlardan iboratdir. Qo‘shimcha mahsuloti-parranda pati va pari. Parrandalarni so‘yish va uni qayta ishlash chiqindilar idanyemuni ishlab chiqariladi. Parranda go‘ngi – qimmatliorganik o‘g‘itdir. Parrandachilikda tuxum, asosan, tuxum yo‘nalishidagi, qisman go‘sht-tuxum va go‘sht yo‘nalishidagi tovuq zotlaridan olinadi. Go‘sht etishtirish uchun go‘sht beradigan tovuq, o‘rdak, kurka, g‘oz, sesarka, va boshqa parrandalar ko‘paytiriladi. Parranda go‘shti etishtirishning asosiy manbai ularni zotdor qismi bo‘lgan broylerlardan olinadi. Shuningdek, bedanadan parhez t xum va go‘sht olinadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezident qarorida: “Respublikada parrandachilik sohasini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish, ichki va tashqi bozorlarga yo‘naltirish uchun raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish hajmlarini ko‘paytirish, parrandachilik ho‘jaliklarining ozuqaga bo‘lgan talabini barqaror ta’minlash mexanizmlarini yo‘lga qo‘yish, sohaga keng aholi qatlamlarini jalb etish va huquqiy madaniyatini oshirish, shuningdek, tarmoqda ilmiy-texnik yondashuvlar va axborot texnologiyasidan samarali foydalanishni tashkil etish” deb alohida ta’kidlab ko‘rsatib o‘tilgan[1].

Sanoatda foydalanish uchun ko'rib chiqilayotgan biologik tizimning asosiy mahsulotlari – bu tijorat tuxumlari, parranda go'shti va patli xomashyolarning turli xil modifikatsiyalari[2]. Parrandachilik fermasida har bir texnologik operatsiya maxsus ishlab chiqarish bo'limida (sexda) amalga oshiriladi. Parrandachilik fermalarida quyidagi asosiy sexlar mavjud.Bular -inkubator, yosh chorvachilik sexi, sanoat poda sexi (tuxumchi tovuqlarni qafasda saqlash), yosh chorva mollarini boqish sexi, so‘yish sexi, em sexi. Yakuniy mahsulot ishlab chiqaradigan sexlarga inkubatsiya sexi, sanoat podalar sexi, asosiy do'kon, parranda go'shtini so'yish va qayta ishlash sexlaridir.

Bozor munosabatlarining rivojlanishi, ishlab chiqarish vositalarining ulgurji savdoga o'tishi va o'zini-o'zimoliyalashtirish yangi iqtisodiy vaziyatni yuzaga keltiradi.

Published: 10.11.2023

Cite this article: Sarimsaqov Dilshodbek Xamidovich (2023). Parrandanchilik korxonasining mahsulotlarini ishlab chiqarishni optimallashtirishni dinamik modeli. Emro Science and Education, 1(1). https://journal.emro.uz/public/maqola/673

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Ko'rinib turibdiki, korxona faoliyatini baholashning asosiy ko'rsatkichi ijtimoiy ehtiyojlarni qondirish, tuzilgan shartnomalarga muvofiq mahsulot etkazib berish bo'yicha majburiyatlarni bajarishdan iboratdir. Hozirgi iqtisodiy sharoitda parrandachilikni ahamiyati keskin ortadi. Bir xillikni ta'minlash to'g'ridan-to'g'ri iqtisodiy samara beradi.Yukning eng yuqori cho'qqilarida qo'shimcha jalb qilingan ishlab chiqarish resurslari narxini pasaytirish va bu mehnat sharoitlarini yaxshilash va oshirishdani borat.

Ishlab chiqarishning ritmikligi deganda, mahsulot ning vaqt bo'yicha bir xil chiqishi tushuniladi. Inter vallar rejalashtirish davri. Kundalik ritm koeffitsientini quyidagi formula bo'yicha aniqlash taklif etiladi:

$$\mathbf{V_i} = \begin{cases} \frac{x_i}{N} \ agar \ \frac{x_i}{N} \le \frac{1}{n} \\ \frac{1}{n} \ aks\ holda \end{cases} \qquad (1)$$

Bu erda$\mathbf{x_i}$ - korxonatomonidanishlabchiqarilganmahsulothajmi, i-vaqtoralig'i (kun);

N - korxonatomonidanrejalashtirilganmahsulotishlabchiqarishhajmi,davr (oy);

n - rejalashtirishdavridagiiintervallarisoni.

Belgilanganqiymatgaqarab$\mathbf{V_i}$- intervallari"o‘rta" va "yuqori"gabo'linadi.

Agar $\mathbf{x_i}$ /**N**$\le\frac{1}{n}$bo'lsa, u holdaioralig'i "o‘rta" deb hisoblanadi,

Agar $\mathbf{x_i}$/**n**$\ge\frac{1}{n}$ - "yuqori". Vaqtni taqsimlash muammosi mahsulot ta'rifi quyidagicha: mumkin bo‘lgan qiymatlarning berilgandi apazonlarida berilgan ishlab chiqarish hajmlarini rejalashtirish davri va intervallarning vaqt oralig'ida ("odatiy" va "cho'qqi" intervallarisanalari) taqsimlash talab qilinadi. Siz shunday "topologiya" ni aniqlasangiz, korxona va ustaxonalar uchun ishlab chiqarish va ritm nuqtai nazaridan muvozanatga erishiladi va shu bilan birga koeffitsientlarga kamayadi.

Notekislikning minimal rasmiy ko'rsatkichi. Taklif etilayotgan model va algoritmlardan bir qator parrandachilik korxonalarini kompyuterlashtirishda foydalanish ko‘zda tutilgan.

Foydalanilganadabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yildagi PQ 5146-sonli qarori.
2. X.Sarimsaqov “MafkuraviyjarayonlarvaO‘zbekistondaFanlarrivojiningdolzarbmuammolari” Andijon 2002